

Aeiforum

Αειφόρο Σχολείο

Δίκτυο Εκπαιδευτικών Αειφόρου Σχολείου

Αειφόρο σχολείο:

Οι δείκτες ως πλαίσιο μετασχηματισμού του σχολείου

Ένας ορισμός του αειφόρου σχολείου θα μπορούσε να είναι ο εξής: Το «αειφόρο σχολείο» είναι ένα σχολείο του οποίου η οργάνωση και η λειτουργία είναι σύμφωνες με τις αρχές και τις αξίες της αειφορίας (πολιτικής, πολιτιστικής, οικολογικής, οικονομικής, ατομικής)(Καλαϊτζίδης, και Νομικού).

Οι πρώτες αναφορές στο «αειφόρο σχολείο» εντοπίζονται στην Αυστραλία (Gough 2005, Henderson & Tilbury 2004) και στη Μ. Βρετανία (DfES, 2007).

Το αειφόρο σχολείο α) στοχεύει στην οικολογική βιωσιμότητα και στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, β) ενθαρρύνει το άνοιγμα του σχολείου και την αλληλεπίδραση με τις τοπικές κοινότητες, και γ) προωθεί τον περιβαλλοντικό και πολιτικό εγγραμματισμό εκπαιδευτικών και μαθητών. Το αειφόρο σχολείο δεν επιδιώκει την υιοθέτηση προκαθορισμένων επιλογών από τους μαθητές, αλλά περισσότερο να τους δώσει τη δυνατότητα να αποφασίσουν για τις επιλογές τους, μέσα από την ελεύθερη και αυτόβουλη επαφή τους με τα ίδια τα πράγματα και το χώρο (Zachariou & Kadji-Beltran, 2009).

Είναι γεγονός πως το σχολείο ως φορέας κοινωνικών αξιών μπορεί να συμμετέχει ενεργά στην αναζήτηση λύσεων για την αντιμετώπιση της σύγχρονης κοινωνικής και περιβαλλοντικής κρίσης. Στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία, το σχολείο καλείται να λειτουργήσει ως φορέας αλλαγής, αφού πρώτα το ίδιο αποτελέσει το αντικείμενο της αλλαγής αυτής (Sterling, 2002). Θα πρέπει να ενσωματώνει διαρκώς, θεωρητικά και πρακτικά, τις αρχές της αειφορίας στα πλαίσια πραγματικών, ουσιαστικών και όχι συμβολικών αλλαγών (Fullan, 2002), καλύπτοντας τη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα σε αυτό που διδάσκει και σε αυτό που εφαρμόζει. Συνεπώς είναι αναγκαίος ο προσανατολισμός του σύγχρονου σχολείου προς τις αρχές, τις αξίες, και τις πρακτικές της αειφορίας, οι οποίες θα διαπερνούν το παιδαγωγικό, κοινωνικό/οργανωσιακό και τεχνικό/οικονομικό επίπεδο λειτουργίας του (Posch 1998, Φλογαΐτη & Δασκολιά 2004, Φλογαΐτη κ.α. 2010). Η έννοια του «αειφόρου σχολείου» τοποθετείται σε ένα συνεχές από το ανοικτό πράσινο που αντιστοιχεί στο συντηρητικό, στο σκούρο πράσινο του φάσματος που αντιστοιχεί στο ριζοσπαστικό. Στο ανοικτό πράσινο, το σχολείο υιοθετεί μέτρα φιλικά προς το περιβάλλον, όπως η ανακύκλωση και η εξοικονόμηση ενέργειας (οικολογικός εκσυγχρονισμός, πίστη στις λύσεις που προέρχονται από την τεχνολογία), τα οποία όμως δεν αποτελούν αμφισβήτηση για το status quo, αντίθετα το

υποστηρίζουν. Στο σκούρο πράσινο άκρο το σχολείο υιοθετεί την ολιστική προσέγγιση στην αειφορία, περιλαμβάνοντας την αμφισβήτηση προς τα επικρατούντα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, τις κυρίαρχες αξίες της καταναλωτικής κοινωνίας, την κυρίαρχη κατανομή της εξουσίας και των οικονομικών πόρων, ενώ ταυτόχρονα, αμφισβητεί και τις δεσπόζουσες αξίες του σχολείου. Η αειφορία που αντιστοιχεί στο σκούρο πράσινο αντιπροσωπεύει μια πιο γενικευμένη αναθεώρηση ή ριζοσπαστική αλλαγή του περιβάλλοντος και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων στο σχολείο, επιτρέποντας στους μαθητές/μαθήτριες και τους εκπαιδευτικούς μια πιο δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων, επιδρώντας έτσι στη συνολική λειτουργία του σχολείου(Huckle, 2010).

Για να είναι επιτυχής η στροφή του σχολείου προς την αειφορία, η μαθησιακή διαδικασία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από τη συστημική και διεπιστημονική προσέγγιση των σχέσεων που υπάρχουν ανάμεσα στον άνθρωπο, την κοινωνία και τη φύση (Sterling 2000), καθώς και από ολιστική προσέγγιση των σύγχρονων περιβαλλοντικών ζητημάτων (Tilbury 1995, Λιαράκου και Φλογαίτη 2007). Η αρχή της «ολιστικής σχολικής προσέγγισης» («whole school approach») (Jensen, 2005) θα πρέπει να χαρακτηρίζει επίσης τη λειτουργία του ίδιου του σχολείου. Αυτό σημαίνει ότι θα ενσωματώνει τη διδασκαλία και τη μάθηση στις κοινωνικο-οργανωσιακές και τεχνικο-οικονομικές πλευρές της σχολικής πρακτικής (Posch, 1999). Οι παρεμβάσεις που γίνονται πρέπει να αφορούν το σχολείο, την τάξη, τον εκπαιδευτικό, τους μαθητές, τους γονείς τους και ολόκληρη την τοπική κοινωνία.

Υπάρχει, λοιπόν, συναίνεση μεταξύ των ερευνητών ότι ο αναπροσανατολισμός του σχολείου προς την αειφορία απαιτεί συνολική αναθεώρηση της λειτουργίας του σχολείου, του αναλυτικού του προγράμματος, της διδασκαλίας, της κουλτούρας του, του κλίματός του, της διαχείρισης των πόρων και των συνεργασιών του, εντός και εκτός των σχολικών ορίων (Jensen, 2005).

Οι Δείκτες Αειφόρου Σχολείου

Για να καθορισθεί με μεγαλύτερη σαφήνεια το πλαίσιο μετασχηματισμού του παραδοσιακού σχολείου σε αειφόρο, δημιουργήθηκαν τα κριτήρια ποιότητας, τα οποία ονομάζουμε Δείκτες Αειφόρου Σχολείου(Καλαϊτζίδης, 2013). **Αυτά δεν αποτελούν δείκτες αποδοτικότητας που λειτουργούν με τρόπο κανονιστικό και περιοριστικό, αλλά είναι στοιχεία τα οποία μεταφράζουν συγκροτημένα και με σαφήνεια στην πράξη ένα σύνολο κοινών αξιών και στόχων, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν ένα πλαίσιο κινήτρων για δράση.** Η βασική ιδέα είναι να βοηθήσουν οι δείκτες αειφόρου σχολείου τη σχολική κοινότητα, ώστε να δράσει οργανωμένα, προκειμένου να επιτύχει βελτίωση και στα τρία πεδία του αειφόρου σχολείου, δηλαδή στο παιδαγωγικό, κοινωνικό/οργανωσιακό και περιβαλλοντικό/οικονομικό(Καλαϊτζίδης και Νομικού). Για τη δημιουργία αυτών των δεικτών λάβαμε υπόψη μας το σετ των «δεικτών αειφόρου

ανάπτυξης» του Ο.Η.Ε. (UNESCO 1997), τους «δείκτες εκπαίδευσης για την αειφορία» που έχει αναπτύξει η UNECE (2007, 2009), τους «Δείκτες για ένα Αειφόρο Σχολείο» της Queensland (Australian Government, 2005), ωστόσο, κατά ένα σημαντικό μέρος τους είναι πρωτότυποι. Ως υπόβαθρο αυτών των δεικτών υπάρχει, ασφαλώς, ένα κοινά αποδεκτό όραμα για την αειφορία. Το όραμα αυτό μπορεί να μορφοποιηθεί με τη βοήθεια των δεικτών αειφόρου σχολείου, έτσι ώστε η σχολική κοινότητα να λειτουργεί ως ένα δυναμικό σύστημα, το οποίο μπορεί να αυτό-οργανώνεται και να «αυτό-ποιείται», μέσα από μια εσωτερική διαδικασία (Dufour 2004, Coppieters 2005). Συγκεκριμένα οι δείκτες (<http://aeiforum.eu/index.php/el/aeiforo-sxoleio/deiktes-aeiforou-sxoleiou/deiktes>) απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, μαθητές/τριες, βοηθητικό προσωπικό του σχολείου, γονείς, τοπική κοινότητα και προσανατολίζουν στη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων, προκειμένου να επιτευχθούν με τον καλύτερο τρόπο οι επιθυμητές για το σχολείο αλλαγές. Σημαντικό είναι πως οι δείκτες είναι ενδεικτικοί των δράσεων και κυρίως δημιουργούν κίνητρα για συγκροτημένη δράση. **Κάθε σχολική κοινότητα, με βάση τις συνθήκες λειτουργίας της, μπορεί να αναπτύξει το δικό της όραμα, σαφές και προσεγγίσιμο από όλους, το οποίο συμφωνείται έπειτα από συζήτηση, και να επιλέξει τις δράσεις της, επιδιώκοντας να μετεξελιχθεί σε αειφόρο σχολείο.** Αποτελεί, έτσι, το αειφόρο σχολείο, ένα νέο εκπαιδευτικό παράδειγμα, θέτει την πολιτική και δημοκρατική συνιστώσα στο επίκεντρό του και προάγει τον εγγραμματισμό των μαθητών/τριών-αυριανών πολιτών μέσα από μια κοινωνικά κριτική εκπαίδευση.

Οι δείκτες αναφέρονται στα τρία πεδία του αειφόρου σχολείου, παιδαγωγικό, κοινωνικό/οργανωσιακό, περιβαλλοντικό/οικονομικό, είναι συνολικά 40 για τα δευτεροβάθμια σχολεία, ενώ είναι λιγότεροι για νηπιαγωγεία. (www.sustainableschools.nsw.edu.au)

Το Δίκτυο Εκπαιδευτικών Αειφόρου Σχολείου

Σε πολλές χώρες το αειφόρο σχολείο θεωρείται ως πρότυπο αποτελεσματικής λειτουργίας του σχολείου, το οποίο ταυτόχρονα μειώνει το οικολογικό του αποτύπωμα, βελτιώνει τις σχέσεις των μελών της σχολικής κοινότητας και ανοίγει το σχολείο στην κοινότητα. Στη Νορβηγία, στις ΗΠΑ, στην Αυστραλία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, το αειφόρο σχολείο προτείνεται από τις κυβερνήσεις ως σχολείο πρότυπο και ενισχύεται με διάφορους τρόπους η προσπάθεια να γενικευτεί η λειτουργία των σχολείων με βάση τις αρχές και τις αξίες του αειφόρου σχολείου. Στην Ελλάδα, μετά την πολύ επιτυχημένη τριετή λειτουργία του Βραβείου Αειφόρου Σχολείου που εισήγαγε ουσιαστικά την έννοια και την πρακτική του αειφόρου σχολείου στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, αναδείχθηκε η ανάγκη της συνεργασίας των εκπαιδευτικών που πιστεύουν στην ιδέα αυτή, στη βάση μιας κοινότητας μάθησης και πρακτικής (Νομικού, 2012). Η δημιουργία ενός Δικτύου Εκπαιδευτικών Αειφόρου Σχολείου, μπορεί να συμβάλλει στον εμπλουτισμό του διαλόγου για το αειφόρο σχολείο, στον εμπλουτισμό των πρακτικών που εφαρμόζονται στο αειφόρο σχολείο, στην επιμόρφωση περισσότερων εκπαιδευτικών στην πρακτική του αειφόρου σχολείου, στην ανταλλαγή απόψεων, ιδεών, προτάσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών για την προώθηση του αειφόρου σχολείου. Η ΜΚΟ Αειφόρουμ ανέλαβε να δημιουργήσει αυτό το δίκτυο. Σας καλούμε να εγγραφείτε στο δίκτυο.

http://www.aeiforum.eu/images/aeiforo_sxoleio/Diktyo_Ekpaideftikwn_Aeiforou_Sxoleiou.pdf

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Καλαϊτζίδης, Δ. (2013).** Αειφόρο Σχολείο: Δείκτες Αειφόρου Σχολείου και Μεθοδολογία Οργάνωσης. Αειφόρουμ, Αθήνα
- Καλαϊτζίδης Δ., και Νομικού Χ.,** (υπό δημοσίευση) *Το αειφόρο σχολείο: Μια αναγκαία και ικανή καινοτομία*
- Λιαράκου, Γ. & Ε. Φλογαΐτη (2007)** *Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Προβληματισμοί, Τάσεις και Προτάσεις.* Αθήνα: Νήσος
- Νομικού, Χ. (2012).** Επιχειρώντας το μετασχηματισμό μιας σχολικής μονάδας σε αειφόρο σχολείο, στο πλαίσιο συμμετοχής στο Βραβείο Αειφόρου Σχολείου, στο Makrakis V. & Kostoulas- Makrakis N. (eds) *New Technologies, Education for Sustainable Development and Critical Pedagogy.* Crete: ICTeESD University of Crete 550-559
- Φλογαΐτη, Ε. και Δασκολιά, Μ. (2004).** Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Σχεδιάζοντας ένα «αειφόρο» μέλλον. Στο Π. Α. Αγγελίδης και Γ. Γ. Μαυροειδής (επιμ.) *Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του Μέλλοντος*, Τόμος Β΄. Αθήνα: Τυπωθήτω - ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ, 281-302.
- Φλογαΐτη, Ε., Κάτσεων, Χ., Ναούμ, Έ. και Νομικού, Χ. (2010).** Η έννοια της αειφορίας ως ρυθμιστική ιδέα για την εξέλιξη ενός εκπαιδευτικού οργανισμού σε κοινότητα μάθησης. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συμποσίου: «Το Αειφόρο Σχολείο του Παρόντος και του Μέλλοντος». Αθήνα, 22-24 Ιανουαρίου 2010, Ελληνική Εταιρεία - Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

Ξενόγλωσση

- Coppieters, P. (2005).** Turning schools into learning organizations. *European Journal of Teacher Education.* 28(2), 129-139
- Department for Education and Skills, (2007).** *Sustainable Schools for Pupils, Community and the Environment*, DfES 2007. Ανασύρθηκε από <http://www.dfes.gov.uk/>
- Dufour, R.P. (2004).** What is a 'professional learning community'? *Educational Leadership.* 61(8), 6-11
- Fullan, M. (2002).** The Change Leader. *Educational Leadership.* 59(8), 16-20
- Gough, A. (2005).** Sustainable Schools: Renovating educational Processes. *Applied Environmental Education and Communication 4*, 339-351.
- Henderson, K. & Tilbury, D. (2004).** Whole-School Approaches to Sustainability: An International Review of Sustainable School Programs. Report Prepared by the Australian Research Institute in Education for Sustainability (ARIES) for the Department of the Environment and Heritage, Australian Government. Ανασύρθηκε από http://www.aries.mq.edu.au/projects/whole_school/files/international_review.pdf
- Huckle, J. (2010).** Sustainable Schools: exploring the contradictions. 4^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. Αθήνα.
- Jensen, D. (2005).** Education for sustainable development-building capacity and empowerment. Conference report on Education for Sustainable Development 5–23, in Esbjerg, Denmark.
- Kalaitzidis, D. (2012)** SUSTAINABLE SCHOOL INDICATORS: APPROACHING THE VISION THROUGH THE SUSTAINABLE SCHOOL AWARD. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, vol. 14, no. 2, pp. 165–178, 201. DOI: 10.2478/v10099-012-0015-7
- Posch, P. (1999).** The Ecologisation of Schools and its Implications for Educational Policy. *Cambridge Journal of Education.* 29 (3), 341-348
- Tilbury, D. (1995).** Environmental Education for Sustainability: Defining the new focus of environmental education in the 1990s. *Environmental Education Research.* 1(2), 195-211
- Sterling, S. (2002).** *Sustainable Education.* Schumacher Briefings No 6. Bristol: Green Books
- UNESCO (1997).** *Educating for a Sustainable Future: A Transdisciplinary Vision for Concerted action*, International Conference on Environment and Society, Thessaloniki, 8-12 December 1997 EPD-97/CONF.401/CLD.1
- Zachariou, A. & C. Kadji-Beltran, (2009).** 'Cypriot primary school principals' understanding of Education for Sustainable Development key terms and their opinions about factors affecting its implementation. *Environmental Education Research.* 15 (3), 315-342

<http://aeiforum.eu/index.php/el/aeiforo-sxoleio/deiktes-aeiforou-sxoleiou/deiktes>